Биография

Азим Ҳожиев (1933-2012)

Азим Ҳожиев 1933 йилда Тошкентда туғилди. 1950 йилда Калинин районидаги 10- мактабни аъло тугатиб, 1951 йилда Ўрта Осиё Давлат университети филология факультетига ўқишга кирди. Ўқишни 1956 йилда тамомлаб, ўзбек тилшунослиги кафедрасида аспирантурада қолди.

А. Ҳожиев талабалик йилларидаёқ «Ҳозирги замон ўзбек тилида қўшма сўзлар ва сўз бирикмалари», «Яна қўшма сўзлар ҳақида» каби қатор илмий мақолалар яратишга муяссар бўлган эди.

1960 йилда у академик В. В. Решетов раҳбарлигида «Ҳозирги замон ўзбек тилида ҳозирги замон феъли» номли кандидатлик диссертациясини, 1968 йилда эса кўп йиллик текширишларини якунлаб, докторлик диссертациясини ҳимоя қилди.

Ўзбекистон Фанлар академияси Тил ва адабиёт институтида кичик, катта илмий ходим (1959-69), бўлим мудири (1969-90), директорнинг илмий ишлар бўйича ўринбосари (1969-73; 1985-90), бош илмий ходим (1998 йилдан), Ўзбекистон Фанлар академияси Тилшунослик институтининг директори (1991-98), «Ўзбек тили ва адабиёти» журналининг бош муҳаррири бўлиб ишлаган.

Азим Ҳожиевнинг илмий ишлари ўзбек тили графикаси ва имлоси, морфологияси (хусусан, феъл туркуми) ва сўз ясалиши, лексикологияси ва лексикографияси, терминологиясига, ҳозирги ўзбек тилининг шаклланиш ва ривожланиш тарихига бағишланган. Ўзбек тилшунослиги тарихида алоҳида ўрин тутадиган «Ўзбек тили грамматикаси» (1—2 жилдлар, 1975—76), «Ҳозирги ўзбек адабий тили. 1-қисм» (1980), 2 жилдли «Ўзбек тилининг изоҳли луғати» (1981), «Ўзбек тили лексикологияси» (1981) ва бошқа илмий асар, дарслик, луғатлар Азим Ҳожиев иштирокида тайёрланган.

Ўзбекистон Республикасининг «Давлат тили ҳақида»ги, «Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида»ги қонунларини амалга ошириш мақсадида янги алифбо асосида яратилган «Ўзбек тилининг асосий имло қоидалари» ва «Ўзбек тилининг имло луғати» (1995) ҳам Азим Ҳожиев раҳбарлиги ва иштирокида тузилган. Азим Ҳожиев 5 жилдли «Ўзбек тилининг изоҳли луғати»нинг асосий тузувчиларидан.

Асарлари:

1956

Ўзбек тилида сўз бирикмалари ва қўшма сўзлар масаласи. «Сборник студенческих работ САГУ», Ташкент.

1958

Ўзбек тилида -мокда аффикси ҳақида. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 4- сон, Тошкент.

Ўзбек тилида *ётмоқ, турмоқ, юрмоқ, ўтирмоқ* феъллари. «Труды аспирантов САГУ».

1959

«Ҳозирги-келаси замон» термини ҳақида. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 2-сон, Тошкент.

Ўзбек тилида аниқ ҳозирги замон феъли. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 4- сон, Тошкент.

1960

Жуфт сўзларнинг ясалиши ва компонентларининг маъносига кўра турлари. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 4- сон, Тошкент.

1961

Қўшма сўзлар имлоси ва луғати. (Ҳамкор — Ш. Раҳматуллаев), Тошкент.

Ўзбек тилида сифатдош. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 4- сон, Тошкент.

Аниқ ҳозирги замон феъли формасининг келиб чиқиши ҳақида. «Ўзбек диалектологиясидан материаллар», II, тўплам.

Ҳозирги замон феъли. «Феъл замонлари», тўплам, Тошкент.

Ўзбек гилида сифатдош. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 2-сон, Тошкент.

Ўзбек тили изоҳли луғатида феълларнинг берилиши масаласи. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 5-сон, Тошкент.

1963

Ўзбек тилида қўшма, жуфт ва такрорий сўзлар. Тошкент.

Кўмакчи феълларнинг вид категориясига муносабати. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 5-сон, Тошкент.

Ўзбек тили синонимларининг қисқача луғати. Тошкент.

1965

Ўзбек тили изоҳли луғатида қўшма сўзларнинг берилиши масаласи. «Ўзбек тили ва адабиёти» журнали, 2-сон, Тошкент.

О порядке расположения компонентов в парных словах узбекского языка. Сб. «Вопросы тюркологии», Ташкент.

Ўзбек тилининг изоҳли луғатини тузиш учун қўлланма. I ва XI боблари.

«Қўлланмоқ» феълининг ишлатилиши ҳақида. «Ўзбек тили ва адабиёти» журнали, 5-сон, Тошкент.

Асарлари:

1966
Ўзбек тилида кўмакчи феъллар. Тошкент.
-моқчи аффикси билан ясалган феъл формаси ҳақида. «Ўзбек тили ва адабиёти» журнали, 4-сон, Тошкент.

1970
Ўзбек тили синонимларининг изоҳли луғати, Тошкент.

1974
Ҳозирги ўзбек тилида форма ясалиши, Тошкент

1979
Ўзбек тилида сўз ясалиши, Тошкент

1989
Термин танлаш мезонлари, Тошкент

1996
Тилшунослик терминларининг изоҳли луғати, Тошкент.
Феъл замонлари (ҳаммуаллифликда).
Узбекско-русский синонимический словарь (ҳаммуаллифликда).

Copyright © 2022
All Rights Reserved.